

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานในการวิจัย วิธีกา่เนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระหว่างครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ กับครู- อาจารย์ในโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็น
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และคัดเลือกบุคคลมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการในอนาคต

สมมุติฐานของการวิจัย

1. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยส่วนรวมคาน Initiating Structure และคาน Consideration อยู่ในระดับสูงทั้ง สองคาน โดยแยกพิจารณาจาก
 - 1.1 พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับสูง
 - 1.2 พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงในคาน Initiating Structure และคาน Consideration อยู่ในระดับสูงทั้ง สองคาน

จริง กับที่ควรจะเป็นทั้งสองด้าน ตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ ไม่แตกต่างกัน

3.5 พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริง กับที่ควรจะเป็นด้าน Initiating Structure ตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ ไม่แตกต่างกัน

3.6 พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริง กับที่ควรจะเป็นด้าน Consideration ตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ ไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากร ได้แก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง 24 จังหวัด สุ่มตัวอย่างโดยการจับสลาก ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 21 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร 21 คน ครู 646 คน รวมทั้งหมด 667 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากแบบสอบถาม LBDQ และมีการแบ่งพฤติกรรมของผู้บริหารออกเป็นด้าน Initiating Structure และด้าน Consideration แบบสอบถามมีค่าความเที่ยง .86 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ไปส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 599 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 584 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.55 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ มีสถิติเดสคอปติก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนตัว จำนวนผู้บริหารชายมากกว่าผู้บริหารหญิง แต่จำนวนครูหญิงมากกว่าครูชาย ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 -49 ปี ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 -29 ปี ทั้งผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี มีผู้บริหารที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4.76 ทั้งผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีเวลาปฏิบัติงานราชการในโรงเรียนปัจจุบันต่ำกว่า 6 ปี

พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางการบริหารที่เป็นอยู่จริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง

สองด้านอยู่ในระดับปานกลาง

๒. พฤติกรรมทางการบริหารที่เป็นอยู่จริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้าน Initiating Structure อยู่ในระดับปานกลาง และด้าน Consideration อยู่ในระดับสูง

๓. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงทั้งสองด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงด้าน Initiating Structure ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑

๕. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงด้าน Consideration ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๖. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็นทั้งสองด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑

๗. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็นด้าน Initiating Structure ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑

๘. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็นด้าน Consideration ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครู - อาจารย์ ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑

๙. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นทั้งสองด้าน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๐. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นด้าน Initiating Structure ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๑. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นค่าน Consideration ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๒. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นทั้งสองค่าน ตามความคิดเห็นของครู - อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๓. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นค่าน Initiating Structure ตามความคิดเห็นของครู - อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๔. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นค่าน Consideration ตามความคิดเห็นของครู - อาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๑๕. พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ควรจะเป็นซึ่งทั้งผู้บริหารและครู - อาจารย์มากกว่าร้อยละ ๙๕ เห็นตรงกันว่าควรจะมีมากและมากที่สุดรวมกันเป็นรายชื่อ ได้แก่พฤติกรรมทางการบริหารข้อที่ ๑, ๒, ๓, ๕, ๗, ๘, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙ และข้อที่ ๓๐

อภิปรายผลการวิจัย

การที่แบบสอบถามพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีความเชื่อมั่นสูง (๐.๘๖) ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนมากพอสมควร และมีการควบคุมการกระจายของผู้ตอบแบบสอบถาม จึงช่วยให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่แทนประชากรได้ใกล้เคียง ทำให้เชื่อได้ว่าผลการวิจัยนี้มีความเชื่อถือได้สูง ดังจะได้อภิปรายผลการวิจัยต่อไปนี้

๑. ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าจะแนบพฤติกรรมความเป็นผู้นำรวม และคะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำค่าน Initiating Structure ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ย่อมแสดงให้เห็น

เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพในเรื่องของพฤติกรรมทางการบริหารไม่ถึงระดับเท่าที่ควร ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพของการมัธยมศึกษาอย่างแน่นอน ดังผลการวิจัยของ ฮัลปิน (Halpin)^๑ ที่ว่า หัวหน้างานที่พึงประสงค์จะบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำสูงทั้งสองด้าน อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในด้าน Consideration นั้น อยู่ในระดับสูง จึงเชื่อได้ว่าผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างบริหารงานโดยมุ่งความสัมพันธ์และรักษานำใจผู้ร่วมงานมากกว่าที่จะเน้นความสำเร็จของงาน

การที่พฤติกรรมทางการบริหารด้าน Consideration ของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าพฤติกรรมด้าน Initiating Structure นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟอย (Foy)^๒ และวิชิต ธีระกุล^๓ และอาจเป็นไปได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่มีไมตรีต่อกัน เน้นความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นพิเศษ จึงมีผลทำให้วิธีการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมุ่งแต่ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานมากกว่าการมุ่งงานก็เป็นได้

^๑Andrew W. Halpin, "A Factorial Description of the Leader Behavior Description," in R.M. Stogdill, A.E. Coons, Leader Behavior : Its Description and Measurement (Columbus : Ohio State University, 1957), pp. 39 . 51.

^๒Francis Patrick Foy, "An Analysis of the Leader Behavior of Texas Community Junior College Deans of Instruction," Dessertation Abstracts, Vol. 35, No. 9 (November 1974), 2575 - A.

^๓Vichit Dheerakul, "Leadership Behavior of Secondary S School Principals in Bangkok, Thailand ; as Related to Sex, Age, Experience and Qualification" (Dooctor's Thesis, Brigham Young University, 1972), p. 40.

ซึ่งผลการวิจัยของ ราฟิง อัมเรศ^๕ ที่พบว่า ความเกรงใจซึ่งเป็นค่านิยมสำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ขอมยืนยันในเรื่องนี้เป็นอย่างดี แต่ ฟิรศักดิ์ ทองมาก^๕ ได้ค้นพบว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการที่มีพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งสูง จะมีความสามารถในการบริหารสูงด้วย ดังนั้น ถ้านำข้อค้นพบของฟิรศักดิ์ ทองมาก มาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้แล้ว จะเห็นว่าแม่ผู้บริหารโรงเรียนจะมีพฤติกรรมทางการบริหารสูงในด้าน Consideration เพียงด้านเดียว ก็อาจมีความสามารถในการบริหารงานสูงได้ด้วย

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระหว่างผู้บริหารกับครู - อาจารย์ นั้น จากการวิจัยพบว่าผู้บริหารกับครู-อาจารย์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในพฤติกรรมทางการบริหารที่เป็นอยู่จริงทั้งสองด้าน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารให้คะแนนตนเอง ในพฤติกรรมด้าน Initiating Structure และด้าน Consideration สูง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Schroeder (Schroeder)^๖ และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

^๕ราฟิง อัมเรศ, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับวิทยุคุณวุฒิ และความเกรงใจของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอ่างทอง" (ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา, ๒๕๑๗), หน้า ๔๖.

^๕ฟิรศักดิ์ ทองมาก, "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำและความสามารถในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าฝ่ายวิชาการในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕) หน้า ๑๓๑ - ๑๓๒.

^๖Glenn Burnett Schroeder, "Leadership Behavior of Department Chairman in Selected State Institutions of Higher Education," Dessertation Abstracts, Vol. 30, No. 12 (June 1970), 5209 - A.

สมาน วีระคำแหง^๓ ที่ว่าผู้บริหารให้คะแนนพฤติกรรมทางการบริหารสูงกว่าอาจารย์ สำหรับความคิดเห็นในพฤติกรรมทางการบริหารที่ควรจะเป็นทั้งสองค่านั้น ผู้บริหารกับครู - อาจารย์ มีความเห็นในเรื่องพฤติกรรมทางการบริหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เพราะทั้งผู้บริหารและครู - อาจารย์ ต่างก็ให้คะแนนพฤติกรรมทางการบริหารในอุดมคติสูงพอ ๆ กัน ซึ่งผลการวิจัยนี้ตรงกันกับการวิจัยของ คอกซ์ (Cox) โชรเคอร์ (Schroeder) และฟอย (Foy)

๓. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็น จากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็นทั้งสองค่านั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในความคิดเห็นของผู้บริหารเองและความคิดเห็นของครู - อาจารย์เองด้วย แสดงว่าผลการวิจัยนี้ตรงกันกับผลการวิจัยของ คอกซ์ (Cox) ที่ว่าคะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำทั้งสองค่านั้นในความเป็นจริงและในอุดมคติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความคิดเห็นของ (ก) คณะอาจารย์กับอธิการ (ข) คณะอาจารย์กับรองอธิการฝ่ายวิชาการ และ (ค) อธิการกับรองอธิการฝ่ายวิชาการ นอกจากนั้นผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและครู - อาจารย์ ต่างให้คะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ควรจะเป็นสูงกว่าคะแนนพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เป็นอยู่จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คอกซ์ (Cox) โชรเคอร์ (Schroeder) และ ฟอย (Foy) ที่พบว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำในความเป็นจริง ต่ำกว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำในอุดมคติมาก^๔

^๓สมาน วีระคำแหง "พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๘๑ - ๘๔

^๔Edward Wilton Cox, "Superiors' and Subordinates' Priceptions and Expectation of the Leader Behavior of the Dean of Instruction : A survey of the North Carolina Community College System," Dissertation Abstracts, Vol. 35, No. 5 (November 1974), 2568 - 9 - A.

^๕พีรศักดิ์ ทองมาก, เรื่องเดิม, หน้า ๔๖.

ขอเสนอแนะ

ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

๑. งานบริหารการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในขนาดควรจะบริหารงานดังนี้

๑.๑ งานบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน และควรให้ครูรู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ประกอบการเรียนของนักเรียน หรือจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มาให้ครูและนักเรียนในโรงเรียน นอกจากนั้นควรเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือให้ความรู้แก่นักเรียน เพราะความรู้ที่ได้จากครูเพียงแหล่งเดียวนั้นไม่เพียงพอ ผู้บริหารโรงเรียนต้องระลึกเสมอว่า การเรียนการสอนจะดำเนินไปตามเป้าหมายได้นั้นจะต้องเกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู

๑.๒ งานบริหารบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักกระจายงานให้ครูในโรงเรียน ทุกครั้งที่มอบหมายงานให้ครูควรกำหนดเวลาในการทำงานนั้น ๆ ไว้ด้วย การประชุมครูหรือนักเรียนผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพราะจะทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง และยังทำให้ผู้บริหารรู้ถึงความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำมาประกอบในการวินิจฉัยสั่งการได้ถูกต้อง และปรับปรุงการบริหารงานของโรงเรียนให้ดีขึ้น สิ่งที่สำคัญในการบริหารงานบุคคลได้แก่การคำนึงถึงขวัญและกำลังใจของผู้งาน โดยที่ผู้บริหารต้องมีความเป็นกันเองกับบุคลากรในโรงเรียน ให้กำลังใจแก่บุคลากร และหาทางช่วยเหลือในด้านสวัสดิการต่าง ๆ แก่ครู ตามความสามารถที่จะทำได้

๑.๓ งานบริหารกิจการนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดชุมนุมทางวิชาการ ชุมนุมทางศิลปวัฒนธรรม ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อฝึกนักเรียนให้รู้จักรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน การประชุมชี้แจงนักเรียนอย่างสม่ำเสมอในเรื่องที่เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและนโยบายของโรงเรียน หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน มีความจำเป็นมากเพราะจะทำให้ผู้บริหารรู้ความต้องการและปัญหาของนักเรียน และจะทำให้

นักเรียนมีความเข้าใจโรงเรียนได้ดี การจัดทวารสารภายในโรงเรียน ป้ายประกาศ หรือ ป้ายนิเทศ และกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ผู้บริหารและครูกับนักเรียนมีความเข้าใจตรงกันใน นโยบายของโรงเรียน สามารถสื่อสารได้ตรงกันและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

๑.๔ งานบริหารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งผลงานที่โรงเรียนได้ทำไปให้ชุมชนได้รับรู้ โดยการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ทำเอกสารหรือวารสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ตั้งสมาคมครูผู้ปกครอง ให้ครูในโรงเรียน ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และผู้บริหารควรให้โอกาสแก่ครูในการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชน

๑.๕ งานบริหารธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรรายงานเกี่ยวกับการเงินของโรงเรียนให้ครูได้รับรู้ และควรจัดสรรเงินให้แก่ทุกสายวิชา อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นผู้บริหารควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการทำงาน ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างทั่วถึงกัน

๒. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพควรมีพฤติกรรมในด้าน Initiating Structure และด้าน Consideration สูงทั้งสองด้าน คือเป็นผู้บริหารที่มุ่งทำงานและมีไมตรีสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน โดยให้งานที่ท้าทายเป้าหมายเกิดประสิทธิผลที่ดี

๓. การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมผู้นำด้าน Consideration สูงกว่าด้าน Initiating Structure แสดงว่าครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน มีพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ผู้นำภาวะผู้นำ และหลักการบริหาร ที่จะช่วยให้งานสัมฤทธิ์ผลคือนอกจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล จึงสมควรจัดให้มีโครงการสัมมนาหรือฝึกอบรมในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ผู้นำ ภาวะผู้นำ หลักการบริหาร และอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานบริหาร ดังต่อไปนี้

๓.๑ โครงการฝึกอบรมโดยวิธีการฝึกปฏิบัติจริง ๆ สำหรับครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการที่รับตำแหน่งใหม่ หรือรักษาการในตำแหน่ง เพื่อให้มีความรู้ขั้นพื้นฐานและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหาร

๓.๒ โครงการฝึกอบรมระยะสั้นในภาคฤดูร้อน หรือปิดภาคเรียน โดยจัดเป็นรายวิชาเพื่อให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการเรียนรู้วิธีการบริหารและการแก้

ปัญหาต่างๆ ในการปฏิบัติงาน

3.3 โครงการสัมมนาระหว่างกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษากับอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย หรือระดับที่สูงกว่า เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการบริหารการศึกษาซึ่งกันและกัน

3.4 กรมเจ้าสังกัดควรส่งเสริมโครงการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และจัดเผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร และผลการวิจัยทางการศึกษาให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ขอเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในวงแคบ แต่ให้ลึกอยู่ในงานบริหารด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในงานบริหารด้านอื่นๆ ต่อไป
2. ควรวิจัยเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารชายและหญิง โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก
3. ควรขยายขอบเขตของกลุ่มประชากร โดยให้นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และศึกษานิเทศก์ เป็นกลุ่มประชากรด้วย เพื่อจะได้เปรียบเทียบความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารระหว่างกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่มได้
4. ควรทำการศึกษาวิจัยหาเกณฑ์เพื่อใช้ในการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีพฤติกรรมทางการบริหารสูงทั้ง 2 ด้าน